

MDT: 782:929

Názov: Franz Liszt
Cím: Liszt Ferenc

Podnázov: Bibliografický leták z príležitosti 200. výročia narodenia skladateľa
Alcím: Bibliográfia a zeneszerző születésének 200. évfordulója alkalmából

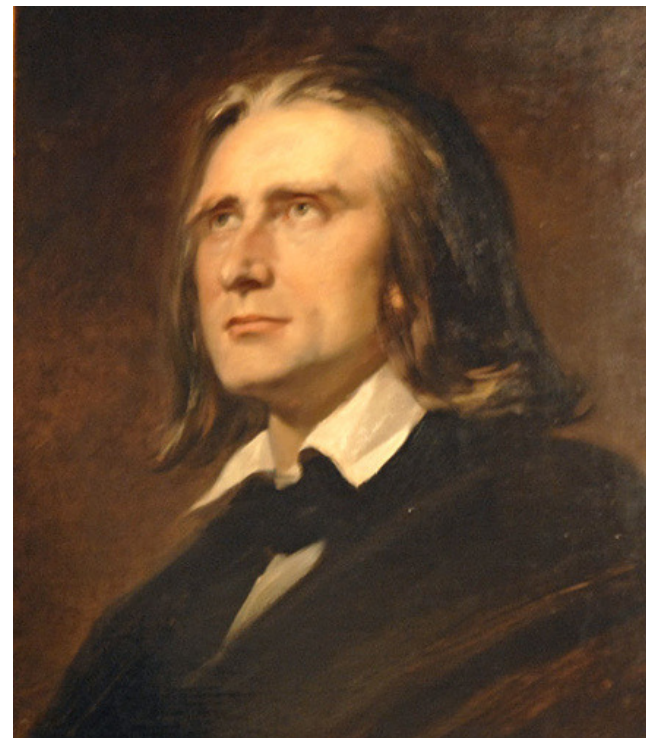
Zostavila: Eva Pintérová
Összeállította: Pintér Éva

Zodpovedná: Marta Szilágyiová, riad'.KAB
Felelős szerk.: Szilágyi Márta, könyvtárigazgató

Vydala: Knížnica A.Bernoláka, Útvar knižnično-inf. služieb-hudobný úsek
Kiadta: A.Bernolák Könyvtár – Könyvtári-és információs - szolgáltatások osztályának zenei részlege

Rok: 2011
Év: 2011

Náklad: 20 ks
Példányszám: 20 drb

Franz Liszt

Bibliografický leták z príležitosti 200. výročia narodenia skladateľa
Bibliográfia a zeneszerző születésének 200. évfordulója alkalmából

Október 2011

Franz Liszt

(22. október 1811, Raiding, dnešné Rakúsko – 31. júl 1886, Bayreuth, Nemecko)

Franz (von) Lis(z)t, Franciscus Liszt, Ferenc Liszt alebo František List bol významný uhorský hudobný skladateľ a klavírný virtuóz.

Otázka okolo pôvodu a národnosti Franza Lista je pomerne komplikovaná a v značnej miere poukazuje na národnostnú zmiešanosť obyvateľstva Rakúskej monarchie. Podľa slovenského hudobného historika Miroslava Demka bol Liszt pôvodom Slovák. Jeho starý otec sa volal Juraj a podpisoval sa ako List. Jeho stará mama sa volala Barbara Slezáková. Jeho otec Adam sa pravdepodobne považoval za Uhra/Maďara. Na druhej strane v Lisztovej rodine nehovorili po maďarsky, ani sám František nevedel po maďarsky, M. Demko tvrdí, že jeho materinský jazyk bola slovenčina, vedel po nemecky, ale ešte lepšie vedel po francúzsky. Napriek neznalosti maďarčiny sa však Liszt hlásil k Uhrom/Maďarom: **“Napriek mojej poľutovaniahodnej neznalosti maďarského jazyka, mi bude snád’ dovolené byť Uhrom/Maďarom v srdci aj v mysli od narodenia až po hrob“.**

Ferencza Liszta charakterizuje mnohostranná umelecká a spoločensko-kultúrna činnosť. Bol geniálnym klaviristom, ktorý vytvoril novú éru v dejinách klavírneho interpretačného umenia. Bol veľkým skladateľom, pedagógom, hudobným kritikom, dirigentom a spisovateľom.

Život

Jeho otec bol úradníkom na veľkostatku u Eszterházyovcov, kde malý Liszt vystupoval verejne ako klavirista už ako 9-ročný. Otec, ktorý sám hrával na klavíri, skoro pobadal hudobné nadanie svojho syna a vypravil ho do Viedne, aby študoval klavírnú hru u **Carla Czernyho** a teóriu u skladateľa **Antonia Salieriho**. V roku 1832 sa vybral Liszt do Paríža. Chcel študovať na konzervatóriu, ale neprijali ho, pretože nebol francúzskym štátnym občanom. Študoval teda hudbu súkromne.

V roku 1834 sa Liszt zoznámil s grófkou Máriou d’Agoult, ktorá ho sprevádzala na cestách po Švajčiarsku a Taliansku. Po desiatich rokoch sa však rozišli a Mária pod pseudonymom Daniel Stern napísala román **Nelida** (anagram mena ich syna Daniela), v ktorom Liszta vykreslila v nelichotivom ale pravdivom svetle. Okrem syna Daniela mali ešte dve dcéry, jednu z nich bola Cosima, ktorá sa najprv stala manželkou Lisztovho najobľúbenejšieho žiaka Hansa von Bülowa a neskôr Richarda Wagnera. Netrvalo dlho a Liszt sa na cestách po Ukrajine zoznámil s princeznou Karolínou Sayn-Wittgensteinovou, ktorej sa nakoniec nepodarilo rozviesť a tak svadba bola zmarená.

V roku 1848 zanechal Liszt verejné vystupovanie a usadil sa vo Weimare, kde sa venoval dirigovaniu dvorných koncertov a pri zvláštnych príležitostiach dirigoval aj v divadle. Liszt bol veľmi dobrým a obetavým človekom. Často pomáhal iným hudobníkom – objavil Schubertove piesne, spopularizoval Beethovena, Schumanna i Berliozu. Každému poradil a keď potrebovali, aj pomohol. Weimar premenil na dôležité hudobné centrum. Lisztov život bol čoskoro otrasený ďalšími udalosťami. Zomrel mu 21-ročný syn a o tri roky nato pri pôrode zahynula aj dcéra Blandína. Tieto udalosti obrátili jeho myšlienky k Bohu. V roku 1861 odišiel Liszt na odpočinok do Ríma, kde roku 1865 vstúpil do františkánskeho rádu. Na nejaký čas sa utiahol zo spoločenského života, ale aj v reverende ho lákalo

umenie a ani ako abbé neprestal cestovať po cudzine a koncertovať.

A ako tento veľikán hudby zomrel? Na poslednom turné po Európe, ktoré bolo veľmi úspešné, prechladol cestou vo vlaku. Prechladnutie sa zmenilo na silný zápal pľúc a po piatich dňoch boja o život ako 75-ročný umrel. Podľa jeho výslovného želania bol pohreb prostý. Pochovali ho na cintoríne v Bayreuthe. Pri všetkej sláve odišiel zo sveta chudobný, svetu však zanechal obrovské bohatstvo umeleckého významu.

Tvorba

Klavírne skladby

Uhorské rapsódie (19) zaujímajú v Lisztovej klavírnej tvorbe vážne miesto. Sú to virtuózne fantázie na témy cigánskych ľudových piesní a tancov, ako aj ľudových prvkov z územia Uhorska.

Cyklus klavírných skladieb **Roky putovania I.,II. a III.** – zobrazuje v nich dojmy a myšlienky, ktoré v ňom vyvolávala cesta po Taliansku a Švajčiarsku. K druhému zväzku Roky putovania sa primyká cyklus s názvom **Venezia e Napoli** s časťami – Gondolier, Ganzona a Tarantella. Vo všetkých troch skladbách je zobrazený život talianskeho ľudu.

Vo svojej známej **Sonáte h mol**, ktorú venoval Robertovi Schumannovi, premenil Liszt formu cyklickej sonáty na jednočasťovú sonátu – poému. Liszt je autorom **2 klavírných koncertov – Es dur a A dur**.

Symfonické básne

Čo počuť na horách (V. Hugo)

Tasso (G.Byron)

Les Préludes (J.Lamartine)

Orfeus – Prometheus – Mazepa (V.Hugo)

Slávnostné zvony

Héroide funčbre (Hrdinský pochod v uhorskom štýle)

Hungaria

Hamlet (Shakespeare)

Bitka Hunov

Ideály (F.Schiller)

Od kolísky po hrob

Symfonická báseň **Les Préludes** – skladba bola pôvodne plánovaná ako predohra k zborovému dielu nazvanému Štyri živly. Podkladom pre vyjadrenie štyroch živelných odtieňov sa stali Lamartinove Nouvelles méditations poétiques, ktoré vyjadrovali predstavu, že život je len radom prelúdií budúceho neznámeho spevu, ktorého prvým slávnostným tónom je smrť. Lamartine rozdelil životnú púť človeka na štyri kapitoly: v prvej sa ako najmocnejší motív ozýva láska, v druhej sa privalí búrka a životné prekážky, v tretej nastáva pokoj, štvrtá kapitola je scénou zápasu – človek vyzvaný mocným osudovým hlasom posatupuje boj, aby si ohájil svoje miesto.

Prehľad ostatnej tvorby (výber)

Klavírne diela

Danse macabre (parafráza na sekvenciu *Dies irae*) pre klavír a orchester

Tanec mŕtvych pre klavír a orchester

Transcendentálne etudy

Cirkevné diela

Missa solemnis (1855)

Ostrihomská omša (1855)

Missa choralis pre miešaný zbor a capella (1865)

Uhorská korunovačná omša (1867)

Requiem (1868)

Literárne diela

Životopis F.Chopina

Cigáni a ich hudba v Uhorsku (štúdia)

O svojich súčasníkoch (o Berliozovi, R.Schumannovi, K.Schumannovej a ďalších)

Liszt Ferenc a 19. század legnagyobb magyar zeneszerzője, egyben világhírű zongoraművész. A modern zongoratechnika megteremtője, aki ugyanekkor Wagner mellett a modern zeneművészet egyik úttörője, szimfonikus költeményeiben és zenekari műveiben új stílust teremt.

A magyar Liszt Ádám és az osztrák Lager Mária Anna gyermekeként 1811-ben jött világra. Első zongoraleckéit édesapja adta, aki maga is több hangszeren játszott. A tehetséges fiú soproni és pozsonyi koncertje idején még 10 éves sem volt, de olyan sikert aratott, hogy további zenei tanulmányaihoz magyar főurak ajánlottak fel ösztöndíjat. Apjával 1822-ben Bécsbe ment, ahol Carl Czernynél és Antonio Salierinél tanult. Bécsben is koncertezett. 1823 májusában először lépett fel Pesten, majd Párizsban.

Édesapja 1827-ben bekövetkezett halála után édesanyja is Párizsba költözött. Ebben az időben a tehetséges fiatalember arisztokrata családoknál zongoraleckéket adott, és rengeteget olvasott. Itt ismerkedett meg Chopinnal, akitől eltanulta a zongorajáték árnyalatait, valamint Berliozsal, akitől a zenekari nyelvet és a programzene új vívmányait sajátította el. Áldozatkészségének számtalan bizonyosságát adta: a pesti árvízkárosultak javára hangversenyeket rendezett, fedezte a bonni Beethoven-emlékmű felállítását, alapítványt tett a pesti Nemzeti Zenede létesítésére. Európai útjai során Szentpétervárra is eljutott, Moszkvában és a lengyel városokban is adott hangversenyt. Romániában és Erdélyben is járt. Az 1830-as években d'Ágoult grófné, majd Sayn-Wittgenstein Karolina hercegné volt az élettársa. Az előbbitől három gyermeke született, kik közül Cosima H.von Bülow, majd R.Wagner neje lett.

1848-ban Weimarban a hercegi udvar karnagya. 1856-ban az ő ünnepi miséjével szentelték fel az esztergomi székesegyházat, Pesten bemutatták Hungaria című szimfonikus költeményét. 1861-ben elhagyta Weimart. Mivel zeneszerzői munkásságát az egyházi zenének kívánta szentelni, Rómába ment. Itt a hercegnével való házasságához a pápai engedélyt megszereznie nem sikerült – felvette a kisebb papi rendeket. 1865-ben Pesten a Nemzeti Zenede

negyedszázados jubileumi ünnepein mutatták be a Szent Erzsébet legendáját saját vezényletével. 1867-ben koronázási miséjének bemutatója ismét Pestre hozta. Ezt követően évről évre hazalátogatott, Pesten koncerteket adott mint karmester. 1875-ben reáruházták a budapesti Zeneakadémia elnöki tisztét, s ettől kezdve idejét megosztotta Budapest, Weimar és Róma között, s időről időre Bayreuthba is ellátogatott. 1886-ban Bayreuthban halt meg, tüdőgyulladásban. Ma is ott van eltemetve. Alkotásainak viszonylagos ismeretlensége azzal magyarázható, hogy Liszt rengeteg darabot komponált: mintegy 400 eredeti művének zöme virtuóz zongoramű, szimfónia, szimfonikus, mise. Összesen kb. 1400 művet komponált (beleszámolva eredeti műveit, átiratait stb.), mellyel minden idők egyik legtermékenyebb zeneszerzője. Zenei munkássága mellett Liszt rengeteg esszét írt különböző témákról: zeneszerzők társadalmi helyzete, műelemzések stb.

Törekvése az volt, hogy a kultúra kincseit, a természet szépségeit műveibe építve visszajuttassa a hallgatókhoz. Olyan alkotó elme volt, aki a látottakból hallhatót teremtett.